

ÖLÇEKLERİN YAZIM DİLİNDEN BAŞKA BİR DİLE ÇEVİRİLERİ VE KULLANILAN DEĞİŞİK YAKLAŞIMLAR

Yrd.Doç.Dr. Murat HANÇER*

ÖZET

Ölçeklerin yazıldıkları dilden başka bir dile çevrilmesi ve o dil için kullanılması özellikle sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda başvurulan yöntemlerden biridir. Çevrilen ölçeğin güvenilir, geçerli ve aslına uygun olup olmadığını anlamak için uygulanan değişik yöntemler ve atılması gereken adımlar vardır. Bu yöntemlerin içinde en sık kullanılanı geleneksel yöntem ve seri yaklaşım yöntemidir. Bu çalışmada ölçek çevirilerinde çokça başvurulan bu yöntemler incelenecek ve yapılan hatalardan söz edilecektir. Ayrıca, çevirilerde bu hatalardan nasıl kaçınılabileceğine ilişkin tavsiyeler sıralanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ölçek çevirisi, çeviri yöntemleri, kültürler arası araştırmalar

TRANSLATING QUESTIONNAIRES TO OTHER LANGUAGES AND DIFFERENT METHODS

ABSTRACT

Translating a questionnaire from its original language and using it in another language is a common method used in social research. In order to understand that the translation is reliable, valid and equal to its original version, there are different methods used and several steps that must be taken. Among these methods, traditional approach and serial approach are often employed. This study examines the common methods that are used in translating questionnaire. While doing that, each method is explained and the frequent errors are indicated. In addition, several suggestions are provided as to how these errors can be avoided.

Key Words: Questionnaire translation methods, cross cultural research

Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu

Giriş

Araştırmacılar, değişik teknikler kullanarak üzerinde çalıştıkları konu hakkında veri toplamaya ve bu verileri yorumlamaya çalışmaktadır. Bu veri kaynakları, birincil veya ikincil olmak üzere ikiye ayrılır . Birincil verilerin toplanmasında en çok başvurulan yöntemlerden biri olan anket kullanma ve kullanılacak anket için ölçek oluşturma da başarı elde edilmesi, gereken kuralların konulması ve ölçülmek istenen değişkenin iyi seçilmesi ile ilgilidir². Ölçek oluşturmada soruların soruluş biçimi, sırası ve hangi sözlerle ifade edildiği de çok önemlidir. Soruların aynı biçimde, aynı sırada ve aynı sözlerle sorulması, hazırlanmış olan bir ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği ile doğrudan ilgilidir. Değişik dillere çevirileri yapılan anketler ve bu anketlerde kullanılan ölçekler için, ölçeklerin çevirileri yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilgi bulunmamakta ve kültürler arası doğruluğuna dair yeterli açıklamalar genelde eksik olmaktadır³. Ayrıca yöntem bölümlerinde değişik bir dilden çevrilen (genellikle İngilizce) bir ölçeğin nasıl çevrildiğine ve uygulanması gereken süreçlere dair bilgiler eksik ve yetersizdir. Bu çalışmanın amacı bir ölçeğin yazıldığı dilden başka bir dile çevrilirken kullanılan belli başlı yaklaşımları incelemek ve nelere dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktır. Ayrıca, ölçek çevirilerinde yapılan hatalara değinilecek ve bu hatalardan nasıl kaçınılabileceğine ilişkin bilgiler sağlanacaktır.

¹ N.Karasar, (1999), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

² Karasar, **Ön.Ver.**

³ J. Hansen, (1987), "Cross-Cultural Research on Vocational Interests", **Measurement and Evaluation in Counseling and Development**, Cilt: 19, ss.163-176.

Ölçek çevirilerinde yaklaşımlar

Belli bir dil için yazılmış bir ölçeğin başka bir dile çevrilip o dilde uygulanması için uyulması gereken kurallar vardır^{4 5}. Birçok araştırmacı belli bir dil için hazırlanmış olan bir ölçeğin çevrilmesinde uygulanması gereken yöntemleri göz ardı etmekte, eksik veya yanlış uygulamakta, bazen de hiç uygulamamaktadır. Çeviri yapıldığında hangi kuralların uygulandığı ve hangi yolların seçildiği yapılan araştırmanın geçerli olması için en önemli etkidir. Ölçeklerin çevrilmiş hallerinin orijinal hali ile birebir eşdeğer oluşu çok önemlidir^{6 7 8}. Ölçeklerin ölçülmek istenen olguyu gerçekten ölçmesi, ancak doğru bir şekilde hazırlanıp hazırlanmamış oluşu ile ilgilidir. Çevirilerde yapılmış olan hatalar araştırma sonuçlarının geçersizliğine veya yanıltıcılığına sebep olabilir. Sağlık, ekonomi, eğitim ve bunlar gibi birçok konuda hem toplumu bilinçlendirmek, hem de varolan bilgilere yenilerini katmak amacıyla yapılan araştırmalar, yanıltıcı olmaları halinde büyük zararlara yol açma riski taşımaktadır.

Geleneksel yaklaşım

Geleneksel yaklaşım, ölçek çevirisinde en çok kullanılan yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşım üç ana unsur içermektedir. Bunlardan

⁴ R Brislin, W. Lonner ve R.Thorndike, (1973), **Cross-Cultural Research Methods**, New York: John Wiley.

⁵ S. Çavuşgil ve A. Das, (1997), Methodological Issues in Empirical Cross-Cultural Research: A Survey of the Management Literature and a Framework, **Management International Review**, Yıl:37 Cilt: 1, ss.71-96.

⁶ Brislin, Ön. Ver.

⁷ J.Hansen, (1987), Cross-Cultural Research on Vocational Interests. **Measurement and Evaluation in Counseling and Development**, Cilt: 19, 163-176.

⁸ A. Prieto, (1992), "A Method for Translation of Instruments to Other Languages", **Adult Education Quarterly**. Cilt: 43, ss. 1-14.

birincisi, ölçeğin orijinal dilden hedef kitlenin diline çevrilmesidir. Daha sonra çevrilen bu ölçeğin tekrar orijinal dile geri çevrilmesi ve son olarak iki çeviri arasındaki eşitliğin her iki dili de konuşan örneklem üzerinde denenmesi ve sınanması gelmektedir.

Geleneksel yaklaşımda çıkabilecek zorlukları aşmak için değişik teknikler denenebilir. Birinci adımda, orijinal dilden hedef dile çeviri gelmektedir. Çeviride ilk adım, her iki dili de konuşan kişilerin orijinal dildeki ölçeği hedef dile çevirmesi ile başlar. Bu çeviri, genellikle bir takım oluşturulması ve takım çalışması ile yapılır. Takım elemanları önce bireysel olarak çevirileri yapar ve birbirlerine çevirdikleri ölçeği vererek gözden geçirme sürecini işletirler. Bu yöntemle birlikte, takım elemanlarının hep birlikte çeviriyi yapması da diğer bir seçenektir. İkinci adım, geri çevirme aşamasıdır. Hedef dile çevrilmiş bir ölçeğin orijinal dile geri döndürülmesine geri çevirme denir. Daha sonra, orijinal dildeki ve çevrilmiş olan biçimler birbiriyle karşılaştırılır. Bu süreç genelde iki çevirmen ile yürütülür, ancak sürecin takım halinde yürütülmesi de mümkündür. Üçüncü adım, her iki dildeki biçimlerin eşitliğinin sağlanma aşamasıdır. Bu eşitlik iki dili de konuşan örneklem kümesi ile çevirilerin sınanması ile sağlanır. Bu adımda, her iki dili de konuşan katılımcıların cevapları istatistiksel testlere tabi tutulur. Kullanılan ilk test korelasyon katsayılarının karşılaştırılmasıdır. Daha sonra ortalama puanlar arasında fark olup olmadığına bakılır ve son olarak faktör analizi yolu ile cevapların geçerliliği sınanır⁹.

⁹ Hansen, Ön.Ver.

Seri Yaklaşım

Ölçeklerin geleneksel çeviri yöntemlerinde ortaya çıkan hatalar sonucunda 1993 yılında New Mexico State üniversitesinde yapılan çalışmalar ile geleneksel çeviri yöntemleri tekrar düzenlenerek yeniden oluşturulmuş ve ölçeklerin çevrilmesinde kullanılan bu yeni tekniğe seri yaklaşım ismi verilmiştir¹⁰. Bu yöntemin ayrıntıları açıklanırken Herrera ve arkadaşları, geleneksel yöntemdeki eksikliklerden şu şekilde bahsetmişlerdir. Birinci eksiklik olarak çevirmenlerin yaptığı çevirilerin genellikle doğru olduğu, ancak yapılan çevirilerin hedef topluluğun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına uymadığı dile getirilmektedir. Çevirilerde kullanılan kelime veya kelime grupları bazı durumlarda hedef kitle tarafından anlaşılammaktadır. İkinci eksiklik olarak orijinal biçimin kavramsal benzerliğini taşımakla beraber yapılan çevirinin %100 kalitede ortaya çıkmaması söylenebilir. Bunun nedeni, çevirmenlerin çevirilerdeki kavramları çıkarım yolu ile tahmin etmeleri ve bu şekilde orijinal dile çevirmeleridir. Geleneksel yaklaşımda eşitlik, her iki dili konuşan örneklem grubu ile ölçeğin test edilmesi ile sağlanır. Bu durum geleneksel yaklaşım için üçüncü bir eksikliği ortaya koyar. Her iki dili konuşan örneklem grubu ile ölçek test edilse bile, bu grupların ölçeğin çevrildiği hedef dili temsil edip edemeyeceği soru işaretidir " ¹². Dördüncü eksiklik ise, ölçeklerin

R. Herrera., R.Delcampo ve M. Ames, (1993), "A Serial Approach for Translating Family Science Instrumentation". **Family Relations**, Cilt:42, ss.357-360.

" J. Diaz, J, (1988), "Assessment of Puerto Rican Children in Bilingual Education Programs in the United States: A Critique of Lloyd M. Dunn's Monograph", **Hispanic Journal of Behavioral Sciences**, Cilt: 10, ss.237-252.

¹² N. Segalowitz, (1981), "Issues in the Cross Cultural Study of Bilingual Development" (ss. 55-92), H. Triandis ve A. Heron (eds), **Handbook of Cross-Cultural Psychology: Cilt 4. Developmental Psychology**, Boston: Allyn and Bacon

geçerliliğinin sınanması sırasında sosyo-ekonomik faktörlerin göze alınmaması ile ortaya çıkar. Bu durumda çeviri yeterli olmasına rağmen hedef kitleyi temsil etmeyen bir örnek kütle kullanılmış olacak ve uygulanan testin başarısızlığı ortaya çıkacaktır.

Bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla Herrera ve arkadaşları anketlerin orijinal dilden çevrilmesinde 6 aşamalı bir yaklaşım öne sürmüşler ve bu yaklaşıma seri yaklaşım adını vermişlerdir. Seri yaklaşımın adımları sırasıyla; (1) ölçeğin bir kurul tarafından çevirisinin yapılması, (2) anlaşılabilirlik ve açıklığın ölçümü, (3) geri çevirim, (4) alan testi (5) güvenilirlik testi ve (6) sonuçların incelenmesidir.

1. Adım: seri yaklaşımın birinci adımında, ölçeğin iki veya daha fazla çevirmen tarafından çevrilmesi gelmektedir. Çevirmenlerden her biri bu işlemi ayrı ayrı gerçekleştirmek zorundadır. Daha sonra çevirmenler kendi yaptıkları çevirileri bir araya getirip ortaya ortak bir ürün çıkarana dek fikir alışverişinde bulunurlar. Bu fikir alışverişi sonucunda hedef kitle için en uygun çeviri ortaya çıkar. Çeviri sırasında çevirmenlerin sosyo-ekonomik faktörleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu adımın son aşamasında çeviri dil bilgisi bakımından incelenir ve varsa düzeltmeler yapılır.

2. Adım- Açıklık ve aynılığın testi: Bu adımda hedef kitle içinden seçilen adaylarla görüşmeler yapılarak çevirinin anlaşılabilirliği ve eşitliği konusunda fikir edinilir. Bu tür bir yaklaşım, çevirinin kullanılacağı dili konuşan kitleden çevirinin son hali görülmeksizin ve veri toplama aşamasına geçilmeden önerilerin alınmasını sağlar. Konuşulan kişilerden öncelikle ölçeği okumaları ve zor anlaşılan veya hiç anlaşılmayan kelimeleri belirtmeleri istenir. Daha sonra yapılan çevirinin hedef kitleyi temsil

edebilecek başka bir gruba okutulması gerekmektedir. Bu aşamada sorular tek tek okutulmalı ve "Bu soru sizce ne anlama geliyor", "Açıklamalar sizce ne anlama geliyor" gibi sorular sorularak her bir ifadenin ne kadar anlaşıldığı araştırılmalıdır. Bu süreç içerisinde çevirmenler, katılımcıların her bir ifade için düşüncelerini not ederler. Gerektiğinde değişiklikler yapılarak her bir ifade için aynı işlemler tekrar edilir. Böylece hem ifadelerin hem de açıklamaların aynılığı sağlanır.

3. Adım- Geri çeviri: Orijinalinden hedef dile çevrilmiş olan ölçeğin tekrar orijinale geri çevrilmesi bu adımda gerçekleştirilir. Geleneksel yaklaşımdan farklı olarak, seri yaklaşımın bu adımında yapılması gereken, değişik eğitim düzeylerinde ve her iki dili de konuşabilen, ancak konu hakkında uzman olmayan kişilerin çeviri yapmasının sağlanmasıdır. Bu yöntemin uygulanma nedeni sorunlu kelimelerin bulunması ve profesyonel çevirmenlerin yapabilecekleri çıkarımların (inference) yapılmasını önlemektir. Böylelikle ortaya konulan değişik bakış açısı araştırmacıya ölçeğin eğitim ve ekonomik durumu farklı kesimler tarafından nasıl anlaşıldığı konusunda fikir verir. Araştırmacı daha sonra yapılan bu çevirileri gözden geçirir ve gereken ayarlamaları yapar. Yapılan ayarlamaların ardından, hedef kitleyi tanıyan uzmanlar ölçeği tekrar gözden geçirerek içerik ve görünüş geçerliliğini kontrol eder.

4. Adım: Bu adımda hem çevirinin orijinal dilini konuşanlar hem de her iki dili konuşanlar ile alan çalışması yapılacaktır. Bu adımın ilk aşamasında sadece orijinal dili konuşanlarla güvenilirlik için alan çalışması yapılır (1.grup). Daha sonra sadece hedef dili konuşanlarla alan çalışması yapılır (2.grup). Son olarak her iki dili de konuşan grubun ikiye bölünmesi

ile (3. ve 4. grup) ölçeğin orijinali ve çevrilmiş hali bu birer birer bu gruplara uygulanır ve sonuçlar gözden geçirilir.

5. Adım- Güvenilirliğin ölçümü: Çevrilen anketin güvenilirliğinin test edilmesi oluşturulan 4 grup için yapılan testler sonucunda bulunur. Bu değerlendirmede ilk adım orijinal ölçeğin güvenilirliğinin sınanması ve hata oranının bulunmasıdır. Test sonucunda güvenilirlik katsayısı az ise zaten ölçeğin kendisinin güvenilir olmadığı ortaya çıkar. Değerlendirmenin sonraki kısmında ise, hata katsayısının kaçta kaçının çeviriden dolayı olduğunun bulunması gelmektedir. Bunun yapılması için 1. grup puanları ile 3 ve 4. grup puanları karşılaştırılmalıdır. Eğer 1. grup puanının güvenilirliği yüksek, 3 ve 4 ün düşük ise bu durum çeviride problemler olduğuna işaret eder. Son olarak güvenilirliğin hedef kitle ile ölçülmesi gerekmektedir. Bunun yapılması için, 1 ve 2. gruplara ölçek uygulanması ile elde edilen "test-yeniden test" korelasyon katsayısı ile 3 ve 4. grubunkiler karşılaştırılır.

- Eğer yalnızca bir dili konuşan grubun güvenilirlik katsayısı düşük ve diğerlerinininki yüksek ise ölçeğin doğru olduğu; ancak, hedef kitleye uygun olmadığı anlaşılır.

Yapılan bu seri güvenilirlik ölçümleri sonucunda üç tane çıkarım elde edilebilir:

1- 1. grup için ortaya çıkan yüksek test-yeniden test güvenilirliği ölçeğin orijinal dildeki halinin güvenilir olduğunu gösterir. Eğer bu grup için bulunan güvenilirlik katsayısı az ise gruplar arasındaki farkların nereden ortaya çıktığı önemini yitirir ve çeviri ile ilgili bir problem olup olmaması söz konusu değildir.

2- eğer 1. grubun ve 3 ve 4. grupların test-yeniden test güvenilirliği yüksek ise ölçeğin çevirisinin doğru olduğu ve ölçeğin orijinal hali ile hedef

dildeki halinin her iki dili de konuşan kişiler için geçerli olduğu ortaya koyar. 1. grubun yüksek güvenilirlik ve diğer grupların düşük güvenilirlik katsayıları, çevirinin orijinal halinin güvenilir olduğu ve çevirilerde sorun olduğunu gösterir.

3- Grup 1 ve hedef dilin sadece o dili konuşan kişiler ile yapılan testteki güvenilirlik oranının yüksek olması, çevrilmiş ölçeğin güvenilir ve hedef kitleye uygunluğunu gösterir.

6. Adım- Sonuçların yorumlanması: Bu yaklaşımın son adımı elde edilen sonuçların yorumlanmasıdır. Bu aşamada sadece bir dili ve her iki dili konuşan çevirmenler ile görüşmeler yapılır ve güvenilirliği etkileyebilecek dış faktörlerin olup olmadığı bulunmaya çalışılır. Çeviri takımı, çevirinin kendisinden doğabilecek sorunlar ile diğer dış faktörlerden dolayı ortaya çıkabilecek sorunları inceler.

Ölçeklerin çevirisinde seri yaklaşım kullanılması ile geleneksel yaklaşımda göz önünde bulundurulmayan bazı noktalara açıklık getirilmiştir. Bunlardan birincisi sosyo-ekonomik faktörlerin ele alınması, ikincisi ise çeviride profesyonel çevirmenlerin yanında diğer kişilere de yer verilmesidir.

Geleneksel çeviri yaklaşımı ile karşılaştırılacak olduğunda seri yaklaşım çeviri konusunda birçok önemli özellikler getirmiş ve orijinal dilden hedef dile çevrilen ölçeklerin sağlıklı bir biçimde çevirimini bir standart dahilinde yapmanın gereğini ortaya koymuştur. Bununla beraber seri yaklaşım için de gerçekleştirilebilecek bazı ayarlamalar çevrilen ölçeğin kalitesini daha da artıracaktır. Seri yaklaşımda her iki dili de konuşan kişilerin çevirinin her aşamasında görev alacağı belirtilmiştir. Ancak bu her iki dili konuşan kişiler arasında kimlerin ana dillerinin ne olacağına ilişkin

bir ayrıma gidilmemiştir. Dilbilim açısından göz önünde bulundurulması gereken bu konu^{13 14} seri yaklaşımda değinilmemiştir. Literatürde, kişilerin kendi ana dillerinde daha iyi ve etkin bir şekilde çeviri yapıkları bulunmuştur¹⁵. Bu yüzden, ana dilleri hedef dil olan ve çevrilen dili de konuşan kişilerle, ana dilleri orijinal dil olan ve çevrilecek dili konuşan kişilerin çeviri takımında bulunması çevirinin kalitesinin çok daha iyi olmasını sağlayacaktır. Ayrıca, çevirmenlerin işlerini en iyi yapan kişiler arasından seçilmesi gerekliliği de unutulmamalıdır. "Yetkin çevirmen" diye nitelendirilebilecek bu kişilerin her bir çeviri biliminde uzmanlaşmış ve çevrilen toplumun özelliklerinden haberdar olan kişilerdir. Çevirinin kalitesi onu çevirenin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu yüzden, çevirmen grubunun tecrübeli, işini iyi yapan ve çevrilen dildeki toplumun özelliklerini bilen kişilerden oluşması gerekmektedir.

Bütün bu söylenenlerin ışığında bir ölçeğin çeviri süreci şu şekilde gerçekleşmelidir:

Birinci adımda ilk yapılması gereken, hedef kitlenin açıkça belirlenmesidir. Daha sonra çeviri grubu bireysel olarak yaptıkları çevirileri bir araya getirip tartışarak çeviriye son halini vermelidir. Çeviri grubu içinde hem çevrilen dili hem de çeviri dilini ana dil olarak konuşan kişilerin yanında her iki dili de konuşan çevirmenlerin olması gerekmektedir.

A. De Groot, L. Dannenburg ve J. Hell (1994), "Forward and Backward Word Translation by Bilinguals", **Journal of Memory and Language**, Cilt: 33, ss.600-629.

¹⁴ J. Kroll ve E. Stewart, (1994), "Category Interference in Translation and Picture Naming: Evidence for Asymmetric Connections Between Bilingual Memory Presentations", **Journal of Memory and Language**, Cilt: 33, ss. 149-174.

¹⁵ H. Keith, (1989), "Training of translators". C. Piçken içinde (ed.). **The Translators Handbook**, ss. 163-173. London, Aslib.

Çevirinin ikinci adımında anlaşılabilirlik ve eşitliğin sağlanması gerekmektedir. Bunun için hedef kitleden bir grup ile (sadece o dili konuşanlar) çevirinin değerlendirilmesi yapılmalı ve yapılan bu değerlendirme sonucunda gerekli değişikliklere gidilmelidir. Bu değerlendirmede gruba önce çeviriyi okumaları ve çeviri hakkındaki düşüncelerini yazmaları istenmelidir. Daha sonra ölçekteki her bir soru tek tek grup elemanlarına okutulmalı, "bu soru sizin için ne anlama geliyor?" ve "açıklamalar ne yapmanızı istiyor" şeklindeki sorular cevaplandırılmalıdır.

Üçüncü adımda ölçeğin orijinal dile geri çevrilmesi gelmektedir. Bu işlem her iki dili de konuşan çevirmenler tarafından yapılmalıdır. Bu aşamada meydana gelebilecek hata, çevirmenlerin çevrilmiş olan ölçeği orijinal haline döndürürken, çevrilen ölçekte uygun olmayan terminoloji ve cümlecikleri doğru olarak orijinal hale döndürmesidir¹⁶. Bu hatayı düzeltmek için değişik eğitim seviyesi ve uluslardan oluşan gruba çevirilerin yaptırılması ve geri çevirinin ses kayıt cihazına kaydedilip karşılaştırılması uygulanabilir. Bu işlemden sonra gerekli ayarlamalar uzmanlar tarafından yapılacaktır. Dördüncü adımda alan testlerinin belirlenen gruplarla yapılması ve tekrar test sonuçları ile birlikte güvenilirliğin karşılaştırılması gelmektedir. Bu adımı takiben güvenilirlik ölçümü yapılır ve test yeniden test güvenilirlik katsayıları hesaplanarak gruplar için karşılaştırma yapılır. Bu aşamaların gerçekleştirilmesiyle orijinalinden çevrilmiş olan bir ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliğinden emin olunarak hedef kitleye sunulması sağlanmış olur.

¹⁶ Herrera vd., Ön.Ver.

Sonuç

Belli bir dil ve kitle için yazılmış ölçeğin diğer dillerde kullanılması araştırmalarda sıkça başvurulan bir tekniktir. Ancak, bu işlem yapılırken bazı kuralların uygulanması yapılan araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği ile çok yakından ilgilidir. Birbirine çevrilen ölçeklerin eşitliğinin sağlanması için birçok teknik tavsiye edilmekle beraber birçok ayrıntının düşünöldüğü ve seri yaklaşım tekniği olarak adlandırılan tekniğin araştırmacılara en verimli sonuçları sağladığı anlaşılmaktadır. Bu teknikte dikkat edilmesi gereken nokta ise, yapılan çevirilerde bir çeviri takımının oluşturulması ve bu takımın koordineli bir biçimde ortaya bir ürün çıkarmasıdır. Özellikle, İngilizce'den yapılan çevirilerde cümlelerdeki etken-edilgen ayrımına dikkat edilmeli, deyimler ve özel sözler özenle çevrilmelidir ¹⁷. Çevirilerde anlam bütönlüğünün sağlanması bire bir ve anlamsız çevirinin yapılmasından daha önemlidir. Ancak, çeviride doğru kelimelerin kullanılmayışı ve dilbilgisi hatalarının bulunması araştırma için sorun yaratacaktır. Sonuç olarak, kültürler arası araştırmalarda karşımıza çıkabilecek sorunlardan birisi olan araştırmalarda kullanılan çeviri ölçeklerin orijinaline eşitliği, elde edilecek sonuçlara doğrudan etkili olduğundan dolayı büyük bir incelikle yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Brislin, R., W. Lonner ve R. Thorndike, R, (1973), **Cross-Cultural Research Methods, New York: John Wiley.**

¹⁷ Brislin vd. Ön.Ver.

- Çavuşgil, S. ve A. Das, (1997), "Methodological Issues in Empirical Cross-Cultural Research: A Survey of the Management Literature and a Framework", **Management International Review**, 37 (1), 71-96.
- De Groot, A., L. Dannenburg ve J. Hell, (1994), "Forward and Backward Word Translation by Bilinguals", **Journal of Memory and Language**, 33, 600-629.
- Diaz, J. (1988), "Assessment of Puerto Rican Children in Bilingual Education Programs in the United States: A Critique of Lloyd M. Dunn's Monograph", **Hispanic Journal of Behavioral Sciences**, 10, 237-252.
- Hansen, J. (1987), "Cross-Cultural Research on Vocational Interests", **Measurement and Evaluation in Counseling and Development**, 19, 163-176.
- Herrera, R., R. Delcampo ve M. Ames. (1993), "A Serial Approach for Translating Family Science Instrumentation", **Family Relations**, 42, 357-360.
- KarasarN. (1999), **Bilimsel Araştırma Yöntemi.**, Nobel Yayın Dağıtım.
- Keith, H. (1989), Training of Translators (ss.163-173). In Piçken C. (ed.). **The Translators Handbook. (163-173)**. London, Aslib.
- Kroll, J. ve E. Stewart, (1994), "Category Interference in Translation and Picture Naming: Evidence for Asymmetric Connections Between Bilingual Memory Presentations", **Journal of Memory and Language**, 33, 149-174.
- Prieto, A. (1992), "A Method for Translation of Instruments to other Languages", **Adult Education Quarterly**, 43, 1-14.
- Segalowitz, N. (1981), Issues in the Cross Cultural Study of Bilingual Development (ss. 55-92), Triandis, H. ve Heron, A. (eds), **Handbook of Cross-Cultural Psychology: Vol 4. Developmental Psychology**, Boston: Allyn and Bacon.